

Sub aura legendei

Plimbându-se Apolo pe muntele Pelion, un adevărat rai înverzit, întâlnește o fecioară nemaipomenit de frumoasă, pe numele ei Cirene, de care pe loc s-a îndrăgostit și care l-a urmat în Libia. Imediat după sosirea în această țară, zeul a și înălțat o cetate în cinstea soției, dându-i chiar numele ei. În acest adevărat cuib al dragostei, Cirene a născut un fiu, Aristeu.

După obiceiul zeilor, Apolo l-a încredințat pe fiul său prețios Nimfelor, care aveau datoria de a-l crește cu toată grija, iar ele și-au dat toată osteneala. De mic copil, Nimfele l-au învățat pe tânăr tainele agriculturii, aprofundând apicultura, astfel că, atunci când a pășit pragul bărbăției, el s-a simțit dator să transmită oamenilor o mare parte din cunoștințele căpătate.

Prima descindere a făcut-o Aristeu pe insula Kea din Marea Egee, unde a îmbogățit zestrea de cunoștințe a localnicilor cu tainele și arta apiculturii. Se pare că șederea lui pe această insulă a durat destul de mult, printre urmașii insularilor regăsindu-se, mai apoi, și câțiva moștenitori direcți de-ai săi – spune legenda – iar la plecare, a fost copleșit cu onoruri. Pe insulă, puțin mai târziu, s-a regăsit și o monedă bătută cu chipul său.

Așa cum afirmă poetul antic Pindar (69 î.C.), de aici, din Kea, Aristeu a plecat în Arcadia Peloponezului în același scop, unde a fost, de asemenea, primit și ținut ca un semizeu ce era.

Într-una din zile, după o lecție de apicultură, într-un peisaj mirific, Aristeu o zări pe Nimfa Euridice, soția lui Orfeu. Fermecat de frumusețea ei, el s-a aprins imediat de o dragoste copleșitoare. Numai că Euridice l-a respins. Și atunci, îi veni ideea s-o violeze. Dar, mlădie cum era, Euridice îi scăpă printre degete. Dar, biata de ea, nu scăpă de mușcătura unui șarpe pe care călcă în fugă, și astfel pieri. Această poveste născu ura Nimfelor, care-l făcură imediat răspunzător pe Aristeu de moartea surorii lor. Răzbunarea constă în omorârea tuturor albinelor lui Aristeu, iar acest lucru se petrecu în ciuda faptului că Nimfele înseși erau protectoarele acestor viețuitoare. (După cum a rămas scris încă de la începutul secolului al III-lea î.C., de la autorul grec Apian, Nimfele mai erau numite și Nimfele apicultoare). Sfătuit de mama sa, care, la rândul ei, ceruse sfatul lui Proteu – paznicul cirezilor lui Neptun, pentru a potoli mânia Nimfelor, Aristeu jertfi patru boi și patru vaci, fapt care potoli, într-adevăr, mânia Nimfelor care fac în așa fel ca în văzduh să zboare noi albine, desprinse, desigur, din trupurile animalelor sacrificate. Aceste albine au fost chiar binecuvântate de protectoarele lor să dea o recoltă mult mai bogată de miere.

După ce s-a împăcat cu Nimfele, Aristeu – tot ca învățător – a călătorit, rând pe rând, în Sardinia, Sicilia și Tracia, unde a fost întâmpinat cu onorurile ce erau rezervate zeilor, după cum ne spune Diodor din Sicilia.

Este locul să amintim că, la 1854, în Sardinia, într-un mormânt, a fost găsită o statuie de bronz al cărei piept era acoperit cu albine. Pentru că Aristeu trecuse, cum spuneam, și pe aici, s-a apreciat că această statuie l-ar reprezenta pe el.

Credem că este firesc să ne întrebăm dacă mitul lui Aristeu se bazează pe evenimente reale din antichitatea greacă. Faptul nu poate fi exclus. Într-adevăr, trebuie să ținem seama că legendele care circulau în acele timpuri relatau despre persoane care, se presupune, trăiseră în vremuri îndepărtate și reflectau adesea, ideile și cunoștințele epocii. Este posibil ca povestea lui Aristeu să fie un mit care a suferit, desigur, modificări în cursul veacurilor. De altfel, poezii antice, printre care Pindar, în "Ode", sau Virgiliu, în "Georgice", au adăugat foarte probabil tradiției istorice a originii eroului elemente imaginate de ei, pentru a spori strălucirea operei lor și a face din acel personaj un idol pentru slăbiciunea omenească.

De altfel, despre apicultură în perioadele preistorice și istorice ale lumii grecești, descoperirile arheologice sunt foarte elocvente.

Din perioada anterioară secolului al VIII-lea î.C., Școala italiană de arheologie a scos la iveală, în Creta, stupa din lut datând din perioada minoică (3400 î.C.), alături de alte obiecte

care dovedesc existența unei apiculturi înfloritoare, cum ar fi o bijuterie înfățișând o albină – într-un mormânt din Cnossos, un mic medalion pe care este gravată o albină cu cap de femeie, datând cam de la 700-600 î.C. – în insula Rodos. Acest ultim obiect de artă reprezintă, probabil, o nimfă-albină protectoare a acestor minunate viețuitoare. La Cnossos, au fost descoperite vase în formă geometrică datate în secolul al VIII-lea î.C. și împodobite cu desene reprezentând albine.

Mai mult, s-a și bătut monedă cu imaginea albinei, cum ar fi, de pildă, în cetăți din insula Kea (secolul al III-lea î.C.) și din insula Anafe – ambele din Ciclade. Moneda din Anafe avea pe avers o albină, iar pe revers, un recipient din lut, desigur, pentru păstrarea mierii. În secolul al IV-lea î.C., cetățile Praisos și Hirtakina din Creta au bătut și ele monedă cu albină. La scurt timp, același lucru s-a petrecut în orașele ioniene, ca, de exemplu, Efesul, Smirna, Eritreea. Despre circlația impresionantă a acestor monede găsim foarte multe amănunte în cartea lui Ballore, apărută la Roma, în 1685 și intitulată “Reprezentări ale albinelor pe monedele din Efes și din alte orașe”.

Săpăturile recente din Atica au confirmat și ele datele oferite mai sus despre apicultura înfloritoare a acelor vremuri. Conform datelor arheologice, Atica producea, în antichitate, cea mai bună miere, cu care putea rivaliza doar mierea din Calymnos. Școala americană de arheologie, săpând la poalele Acropolei, a descoperit, în urmă cu zece ani, șase stupi cu dimensiuni de 32 cm diametru/65 cm lungime, respectiv, 37/45 cm. Arheologul american A. Graham, făcând săpături la Vari, în partea de sud-est a muntelui Hymetus, a descoperit stupi asemănători celor din Agora și de la Trachones, în sud-vestul muntelui Hymetus. Într-un mormânt din zona Maraton, au fost descoperiți doi stupi alipiți, cu deschiderile mari, în care se afla scheletul unui copil. Acești doi stupi erau în perfectă stare, cu excepția părții superioare care s-a distrus în momentul săpăturilor, la decopertare.

Primele informații directe despre apicultură ni le dă Homer. În “Odiseea”, întâlnim o libațiune menționând, între altele, mierea și laptele, iar “Iliada” compară poporul înaintând năvalnic ca un roi de albine zburând în rânduri strânse. Hesiod face, la rândul său, o descriere foarte colorată a trântorilor care trăiesc, fără să producă ceva, în “simbles” (stupi), pe seama lucrătoarelor. “Simpler”-ul era, se crede, un coș de răchită împletită, stupii de lut apărând ceva mai târziu, în Atica, cum spune Aristofan în dialogul său despre “Viespi” (241), în care este pomenită sărăcia lui Lachetos de care cei de față la “discuție” se îndoiesc, afirmând, la rândul lor, că Lacheos are un “simpler” plin cu arginți (desigur, un “simpler” de lut, care era mai sigur decât un coș de răchită).

Într-o lege a lui Solon (640-558 î.C.) se evidențiază, în Atica, albinăritul ca un important domeniu de afaceri. Prin această lege se stabilea distanța dintre stupine (pentru evitarea pierderilor și litigiilor între vecini; “roiurile de albine instalate într-un spațiu dat trebuie să se afle așezate la trei sute de picioare față de cele care erau deja acolo”).

Biologia, una din principalele preocupări ale autorilor antici greci, avea un capitol special cu obiceiuri și alte aspecte ale vieții albinelor.

Cam tot atunci și Hecateu (560-480 î.C.), Anaxagoras (428 î.C.), Xenofan (427 î.C.), Aristotel și contemporanul și discipolul său Teofrast (322 î.C.), Antigones din Karystos (în cartea sa “Culegere de istorii ciudate” – sfârșitul secolului al III-lea î.C.), Democrite (un altul decât Democrit filosoful) (secolul al II-lea î.C.), Nicandru din Colofon (care a scris “Problemele apiculturii” – despre care aflăm de la alți autori antici, căci cartea, din păcate, s-a pierdut) se ocupă, la rândul lor, de apicultură.

Până aici, descoperim că imensul privilegiu de a fi în comuniune cu albinele provoacă un sentiment de bine, participarea la armonia lor asigură oamenilor echilibru, dar și un spectacol de o incredibilă frumusețe. Despre observațiile biologice și filosofice despre albine ale lui Aristotel vom comenta în numărul următor.